

GRANTY DLA HUMANISTÓW

Prawie pół miliona zł zostanie z Narodowego Centrum Nauki na badania dwoje naukowców - humanistów z Uniwersytetu Zielonogórskiego. Są to dr hab. **Magdalena Steciąg**, prof. UZ z Instytutu Filologii Polskiej i dr **Adam Trybus** z Instytutu Filozofii.

Prof. M. Steciąg otrzymała 283 834 zł na realizację projektu *Lingua receptiva czy lingua franca? Praktyki językowe na pograniczu polsko-czeskim w obliczu dominacji angielszczyzny (ujęcie ekolingwistyczne)*. Grant został przyznany w konkursie SONATA BIS 7. Dotyczy on projektów badawczych, mających na celu powołanie nowego zespołu naukowego, realizowanych przez osoby posiadające stopień naukowy lub tytuł naukowy, które uzyskały stopień naukowy doktora w okresie od 2 do 12 lat przed rokiem wystąpienia z wnioskiem.

Natomiast dr A. Trybus otrzymał 202 996 zł na realizację projektu *Filozoficzna i formalna analiza jakościowych logik przestrzeni*. Finansowanie zostało przyznane w konkursie SONATA 13, który jest przeznaczony na projekty badawcze realizowane przez osoby rozpoczynające karierę naukową, posiadające stopień naukowy doktora.

Gratulujemy!

Lingua receptiva czy lingua franca? Praktyki językowe na pograniczu polsko-czeskim w obliczu dominacji angielszczyzny (ujęcie ekolingwistyczne)
streszczenie popularno-naukowe

Na ilość i jakość polsko-czeskich kontaktów językowych ma współcześnie wpływ kilka skomplikowanych zjawisk, które decydują w dużym stopniu o kształcie rzeczywistości społecznej w Czechach i w Polsce.

Najkrócej rzecz ujmując: od 1989 r. słabnie poczucie więzi oparte na wspólnej tożsamości słowiańskiej; w siłę rośnie z kolei tożsamość narodowa.

Jednakże lojalność wobec języka narodowego, traktowanego przez wieki w obu krajach jako podstawowy nośnik tożsamości wspólnotowej, nie jest już dziś tak obligatoryjna. Na sytuację języków narodowych nakładają się dodatkowo ogólne ekonomiczne i polityczne procesy globalizacyjne, migracje ludności (co dotyczy bardziej Polaków niż Czechów), rewolucja technologiczna itd. Sprzyjają one uczestnictwu w ponadnarodowej wspólnocie komunikacyjnej, ale także zmieniają pejzaż kulturowy krajów Europy Środkowej, modyfikując wykształcone lokalnie wzorce komunikacji międzyjęzykowej.

FOT. Z ARCHIWUM PROF. M. S.

Celem projektu jest prześledzenie tych zmian. Postępująco odpowiednio zaprojektowane badania socjolingwistyczne, za pomocą których zostaną ujawnione preferencje dotyczące wyboru języka komunikacji na pograniczu. Zakłada się także przeprowadzenie eksperymentów psycholingwistycznych nad recepcją mowy sąsiada.

Całość jest ujęta w szerokiej ramie ekolingwistyki, promującej podtrzymywanie zróżnicowania językowego. Badania mają umożliwić zdiagnozowanie współczesnej sytuacji językowej na polsko-czeskim pograniczu oraz wyprowadzenie wniosków dotyczących dynamiki zmian: to, czy kontakty na pograniczu zdominuje wariant lingua franca w wersji angielskiej (ELF), czy lingua receptiva oparta na językach narodowych (LaRa), zależy od stopnia ekspansji procesów globalizacyjnych oraz trwałości i atrakcyjności lokalnych praktyk językowych wypracowanych w wielowiekowym obcowaniu. Możliwy jest też wariant zlokalizowany - multilingua franca.

Obszar poddany rozpoznaniu to środkowy odcinek polsko-czeskiego pogranicza typowy pod względem natężenia i charakteru kontaktów językowych. Nie był on dotąd obiektem badań; problem rywalizacji czy współistnienia komunikacji za pomocą ELF i LaRa także nie był do tej pory rozpatrywany. Tymczasem obserwacja tych zmian, ukazanie ich złożoności, a przede wszystkim poparta dowodami diagnoza aktualnej sytuacji językowej jest ważna z co najmniej dwóch powodów.

Po pierwsze może stać się podstawą kształtowania realnej i dostosowanej do specyfiki pogranicza polityki językowej wspierającej języki narodowe na tym terenie. Po drugie rezultaty eksperymentów psycholingwistycznych będzie można wykorzystać w opracowaniu skuteczniejszej metodyki nauczania pokrewnych języków obcych oraz w przygotowywaniu mieszkańców pogranicza (i nie tylko) do wielojęzycznej komunikacji receptywnej.

Badania czesko-polskich kontaktów językowych w kontekście LaRa pozwolą także włączyć się w wartki obecnie w lingwistyce kontaktu na świecie nurt badań nad wielojęzycznością receptywną, w którym nie były dotąd prezentowane.

Filozoficzna i formalna analiza jakościowych logik przestrzeni
streszczenie popularno-naukowe

Czym jest geometria? Przez tysiąclecia wiierzono, że to, co obecnie nazywa się geometrią Euklidesową jest jedyną możliwością. W tym kontekście należy odczytać propozycję Immanuel Kanta, który twierdził, że

FOT. Z ARCHIWUM DR. A. T.

geometria euklidesowa jest tak fundamentalna, że jest w pewnym sensie strukturalną częścią naszych umysłów. Kant zajmował się jednym z najważniejszych pytań filozoficznych, mianowicie pytaniem o pochodzenie naszej wiedzy. Twierdził, że przynajmniej część wiedzy o świecie jest niezależna od ludzkiego doświadczenia, co nazywał wiedzą a priori. Dla niego, geometria (euklidesowa) była właśnie przykładem wiedzy apriorycznej, która wszelako poszerza naszą wiedzę o świecie (tzn. jest syntetyczna, używając jego terminologii). Kant twierdził, że własności świata zewnętrznego postrzegane przez nas nie są od nas niezależne: rzeczywistość postrzegamy przez kategorie naszego umysłu. Geometria dla Kanta była nauką o przestrzeni, a przestrzeń i czas to formy intelektu, które nie należą do świata zewnętrznego. To właśnie jest esencja słynnego "Kopernikańskiego przewrotu w filozofii".

Wiek dziewiętnasty zmienił całkowicie perspektywę na naturę geometrii. Wraz z pojawieniem się systemów geometrii nieeuklidesowych zaczęto kwestionować ów konieczny charakter geometrii euklidesowej, co stanowiąc podstawę propozycji Kanta.

Bertrand Russell, jeden z najśłynniejszych filozofów naszych czasów, współtwórca współczesnej logiki formalnej, z początku próbował uratować propozycję Kanta. Wykorzystał wyniki współczesnych mu matematyków i podzielił geometrię na jakościową i niejakościową (w tej drugiej wykorzystuje się pojęcie odległości). Russell twierdził, że geometria jakościowa stanowi właśnie geometrię aprioryczną w sensie Kanta. Wkrótce potem Russell porzucił próby obrony Kanta, pozostał jednak przy przekonaniu, że geometria jakościowa jest w pewien sposób wyróżniona i ma charakter pierwotny. Pod koniec dwudziestego wieku, w ramach badań formalnologicznych, pojawił się nurt tzw. jakościowego rozumowania przestrzennego (ang. qualitative spatial reasoning – QSR). W ramach tego podejścia, rezygnuje się z pojęcia punktu jako czegoś geometrycznie pierwotnego i zamiast tego używa się pojęcia regionu (gdź, jak się argumentuje, regiony są w pewnym sensie ontologicznie pierwotne: wykonując zadania przestrzenne

w życiu codziennym odnosimy się do regionów, np. ten kubek z herbatą na tym stole, raczej niż do punktów, które są z tego punktu widzenia li tylko tworam matematycznymi).

Z tego samego względu, w ramach QSR podkreśla się wagę pojęć natury jakościowej w geometrii (np. jeden region będący częścią drugiego). Może się to zdać zaskakujące, ale opisane dwa światy nigdy się ze sobą nie spotkały: Russell nie rozwijał swoich poglądów odnośnie natury geometrii w drugiej połowie poprzedniego stulecia, a był to czas, kiedy Tarski opublikował pierwsze ważne artykuły dotyczące formalnologicznej analizy systemów logicznych interpretowanych geometrycznie, co zaowocowało dalszymi badaniami w tym zakresie; natomiast badacze współcześnie działający w ramach QSR są głównie zorientowani na bardziej praktyczne rezultaty i w poszukiwaniu uzasadnienia dla swoich badań nie wychodzą poza odniesienia do Whiteheada czy Leśniewskiego.

Nasz projekt ma ambicję połączyć te dwa światy: chcemy skupić się na filozoficznych motywacjach jakościowych logik przestrzeni w kontekście dzieł Russella oraz przeanalizować z formalnego punktu widzenia pewne systemy tych logik powiązane z tzw. geometrią afiniczną (która była jedną z geometrii wyróżnionych przez Russella jako posiadająca charakter jakościowy). Poglądy Russella na naturę geometrii nie stanowiły jak dotąd obszaru pogłębionych badań. Zamierzamy zbadać koncepcje Russella dotyczące tego, jaka jest natura geometrii zarówno w źródłach, które są mniej lub bardziej powszechnie dostępne, jak i w źródłach archiwalnych, które jak do tej pory nie doczekały się głębszej analizy. Z drugiej strony afiniczne logiki przestrzeni stanowią ważny, acz zaniedbany, obszar badawczy w ramach QSR. W oparciu o nasze wcześniejsze rezultaty, zamierzamy zbadać pokrewne systemy takich logik, szczególnie jeśli idzie o wymiary większe niż 2. Zatem, obie części projektu badawczego dotyczą ważnych obszarów badawczych a ich połączenie, stanowi wartość dodaną: powiązanie analiz filozoficznych z formalnymi.

OD INFORMACJI DO INNOWACJI. ZAPRASZAMY DO BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIEJ!

Joanna Kulińska

Biblioteka Uniwersytecka

Regionalny Ośrodek Informacji Normalizacyjnej i Patentowej

Od informacji do innowacji to hasło cyklu edukacyjnego

przygotowanego i realizowanego w Regionalnym Ośrodku Informacji Normalizacyjnej i Patentowej (ROINP). Kluczowymi założeniami cyklu są:

- upowszechnianie wiedzy z zakresu ochrony własności przemysłowej,
- edukacja w zakresie efektywnego wykorzystywania zasobów informacji patentowej,
- prezentowanie sprawdzonych i stosowanych na świecie